

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання наскрізної програми практики

для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня усіх форм навчання

Харків

2020

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання наскрізної програми практики

для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня усіх форм навчання

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 2 від 25.06.2020 р.

Харків
НТУ «ХПІ»
2021

Методичні вказівки до виконання наскрізної програми практики для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» першого (бакалаврського) рівня усіх форм навчання / уклад.: Є.М. Шапран, І.І. Соснов, О.А. Сергієнко, С.О. Степурина – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. – 36 с.

Укладачі:

Є.М. Шапран

І.І. Соснов

О.А. Сергієнко

С.О. Степурина

Рецензент О. Є. Гапоненко

Кафедра підприємництва, торгівлі та експертизи товарів

ВСТУП

Наскрізна робоча програма є навчально-методичним документом, що визначає порядок проведення та зміст усіх видів практики і збір інформації як складової частини навчального процесу підготовки бакалаврів та магістрів зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Наскрізна практична підготовка студентів усіх форм навчання проводиться відповідно до «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України» (затвердженого наказом №93 Міністерства освіти України від 8 квітня 1993р.) та навчальними планами для студентів указаної спеціальності.

Наскрізна робоча програма складена на підставі кваліфікаційної характеристики спеціаліста, освітньо-професійної програми підготовки фахівців, «Методичних рекомендацій зі складання програм практик студентів вищих навчальних закладів України» (затверджених наказом №31 – 5/97 Міністерства освіти України від 14.02.96), «Програма проходження виробничої та переддипломної практики студентами спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» денної форми навчання за ступенем вищої освіти «бакалавр». Програма враховує два освітньо-кваліфікаційних рівня підготовки студентів: бакалавра (з терміном навчання чотири роки) та магістра (з терміном навчання півтора роки).

Основна ціль наскрізної робочої програми полягає у чіткому плануванні та регламентуванні всієї діяльності студентів і керівників практик протягом того періоду навчального процесу, що проводиться на базі практики.

Програма передбачає планове, поетапне засвоєння студентами практичних і професійних навичок і застосування в реальних умовах

теоретичних знань, отриманих при вивченні дисциплін з циклів загально-економічної та професійної підготовки за указаною спеціальністю.

Програма є основним документом, на базі якого розробляються програми усіх видів практики. Наскрізна програма містить інформацію про усі види практики.

1. ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА БАКАЛАВРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Мета практики полягає у набутті студентами практичного досвіду економічної діяльності та систематизації, закріпленні й поглибленні набутих під час теоретичного навчання знань з теоретико-методичних аспектів функціонування установ та організацій; набуття навичок самостійної практичної роботи у сфері їх економічної діяльності; ознайомлення з конкретним виробництвом, роботою функціональних підрозділів.

Основними завданнями у процесі проходження переддипломної практики студентів є:

- ознайомлення зі структурою та технічним оснащенням організації чи установи – бази практики, організацією та методами роботи її спеціалістів на різних рівнях управління в процесі здійснення її основних видів діяльності;
- ознайомлення студентів з існуючим станом та проблемами вітчизняних підприємств, їх маркетинговою стратегією, технологією виробництва, особливостями функціонування, структурою та матеріально-технічною базою;
- вивчення питань організації маркетингової діяльності, виробництва та техніко-економічного планування переддипломної діяльності;
- аналіз підходів, методик та методів, які використовують на підприємстві в процесі діяльності на ринку;
- проведення необхідних досліджень, розрахунків та аналізу фінансово-господарської діяльності;
- ознайомлення з особливостями діяльності бази практики на різних ділянках з основних напрямів роботи, а саме у сфері стратегічного та оперативного планування.

Переддипломна практика є логічним продовженням навчальних курсів, що розглядають питання організації діяльності, технології та управління організацією (підприємництвом), а саме таких, як «Регіональна економіка», «Інформаційні системи та технології», «Організація торгівлі», «Маркетинг»,

«Торгівельне підприємство», «Менеджмент», «Зовнішньоекономічна діяльність підприємства», «Економіка та організація інноваційної діяльності у торгівлі», «Біржова діяльність» тощо. Також виробнича практика базується на знаннях, вміннях та навичках, здобутих під час проходження навчальної, ознайомчої, виробничої та тренінг-практики.

Перебування на переддипломній практиці використовується практикантом для підбору матеріалів для виконання звіту з практики, виявлення практичних проблем з метою формування напрямів подальшої наукової роботи та написання кваліфікаційних робіт.

Проходження даної практики необхідне як попереднє для вивчення таких навчальних дисциплін: «Бізнес-планування та управління проектами», «Електронна комерція та глобальне підприємство», «Технологічне підприємство та біржова діяльність», «Управління комерційним ризиком», «Управління якістю товарів та послуг у торгівлі», «Інтелектуальний та креативний бізнес», «Засоби індивідуалізації в підприємстві та торгівлі», «Комерційна логістика» тощо.

Базами практики є підприємства будь-якої галузі та форми власності і сучасні організації, установи різних галузей економіки.

Підприємство, (організація, установа), обране базою практики, має відповідати певним вимогам: бути самостійним господарюючим суб'єктом, мати успішний досвід діяльності на ринку не менше 3 років, проводити стандартизований облік, фінансову звітність, функціонувати як відкрита господарська система в ринковій економіці.

За наявності в університеті державних, регіональних замовлень на підготовку спеціалістів перелік баз практики надають університетові органи, які формували замовлення на спеціалістів. При підготовці спеціалістів університетом за цільовими договорами з підприємствами, організаціями, установами бази практики передбачаються в цих договорах.

У випадках, коли підготовка спеціалістів в університеті здійснюється за замовленням фізичних осіб, бази практики забезпечують ці особи.

Для студентів-іноземців бази практики передбачаються у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки спеціалістів і можуть бути розташовані як на території країн-замовників на спеціалістів, так і в межах України.

Визначення відповідності баз практики здійснює випускаюча кафедра.

Студенти можуть самостійно з дозволу випускаючої кафедри підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

З базами практики (підприємствами, організаціями, установами будь-яких форм власності) університет завчасно укладає прямі договори на її проведення.

Терміни проведення переддипломної практики встановлюються університетом із урахуванням теоретичної підготовленості студентів та відповідно до навчальних планів і річного календарного навчального графіка.

У результаті проходження переддипломної практики студент повинен набути таких навичок, вмінь, універсальної та професійної компетентності.

- Визначати особливості функціонування підприємства як відкритої системи.
- Виявляти переваги та недоліки існуючої системи управління, організації, планування та контролю за діяльністю підприємства.
- Аналізувати показники діяльності підприємства та його підрозділів, як в цілому, так і за окремими напрямками.
- Виявляти причинно-наслідкові зв'язки між показниками діяльності підприємства.
- Оцінювати ефективність використання ресурсів на підприємстві та його підрозділах.
- Визначати резерви підвищення ефективності діяльності підприємства та його підрозділів.
- Виявляти та діагностувати фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища на підприємство.
- Планувати та реалізувати заходи щодо підвищення економічної, соціальної та екологічної ефективності діяльності підприємства.

- Планувати основні техніко-економічні та фінансові показники підприємства та його підрозділів з урахуванням заходів, які направлені на покращення результатів діяльності.

- Збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати обсяг інформації про діяльність підприємства та умови його функціонування.

- Орієнтуватися на результат, установлювати чіткі цілі та контролювати їх досягнення.

Під час проходження переддипломної практики студенти для збору інформації повинні використовувати такі підходи: системний, ситуаційний, комплексний, структурний, динамічний, нормативний, функціональний, оптимізаційний, поведінковий, процесний та інші.

Для обробки інформації необхідно використовувати такі прийоми, методи: групування, деталізація, узагальнення, порівняння, метод середніх та відносних величин, балансовий метод, прийом виділення «вузьких місць» та «провідної ланки», прийоми елімінування, економіко-математичні й графічні методи, прийом приведення показників у зіставний вигляд, та інші.

Джерелами інформації для проведення аналізу результатів фінансово-економічної діяльності підприємства (організації, установи), підготовки звіту з практики, написання бакалаврської дипломної роботи є статут, форми статистичної звітності, а також плани і звіти про результативність різних напрямків господарської діяльності, дані оперативного статистичного та бухгалтерського обліку, опитування і спостереження на робочих місцях, інша оперативна та періодична документація.

Перелік форм статистичної звітності промислового підприємства:

- баланс підприємства;
- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал;
- звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість;

- звіт про основні показники діяльності підприємства;
- звіт підприємства про продукцію;
- звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос);
- звіт з праці за попередні періоди та звітний період;
- звіт про використання робочого часу;
- звіт про кількість працівників, їх якісний склад та професійне навчання;
- звіт про витрати на виробництво продукції, робіт, послуг;
- зведена таблиця основних показників, які комплексно характеризують господарську діяльність підприємств (об'єднань);
- баланс виробничих потужностей;
- оптові ціни на промислову продукцію;
- бланк обстеження ділової активності промислового підприємства;
- бізнес-плани підприємства; матеріали маркетингових досліджень та інша інформація.

Після закінчення терміну переддипломної практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Загальною формою звітності студента про практику є подання письмового звіту, підписаного, зареєстрованого у встановленому порядку кафедрою і оціненого в письмовій формі (відгук) безпосередньо керівником від бази практики.

Письмовий звіт має бути чітко побудованим, логічно послідовним, аргументованим, обґрунтованим.

Структура, зміст звіту, співвідношення його розділів визначаються змістом переддипломної практики і особливостями її бази.

Орієнтовна структура звіту:

Вступ. Чітко формулюються цілі й завдання роботи, визначається коло питань, об'єкт та предмет дослідження, вказується база дослідження.

Розділ 1. Стисла загальна характеристика підприємства — бази практики; загальне дослідження галузі та ситуації на ринку, аналіз контрагентів підприємства; аналіз основних техніко-економічних показників діяльності

підприємства та оцінка його фінансового стану; визначення резервів підвищення ефективності діяльності підприємства.

Розділ 2. Аналіз господарського механізму функціонування підприємства, проблем його розвитку і взаємодії двох рівнів – підприємства в цілому та його підрозділів (аналіз економічних взаємозв'язків та взаємовідносин виробничих підрозділів і підрозділу апарату управління); аналіз діяльності функціональних підсистем підприємства.

Розділ 3. Пропозиції та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства в цілому або окремих функціональних підсистем; економічна оцінка запропонованих заходів на базі прогнозування основних техніко-економічних показників діяльності підприємства.

Висновки. Стисло формулюються головні висновки та практичні рекомендації для розв'язання головної проблеми і поставлених у роботі прикладних завдань.

В обсяг звіту включають: титульний аркуш, зміст, де зазначаються назви всіх підрозділів звіту, список використаних джерел, додатки.

До звіту підшиваються щоденник та характеристика з об'єкта практики про роботу практиканта із зазначенням її оцінки. Відгук на роботу практиканта за час проходження практики записується у щоденнику виробничої практики, підписується керівником практики від бази. Підпис на відгуку керівника від бази практики у щоденнику повинен бути завірений печаткою відповідної бази практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами (щоденник, робочі записи, характеристика, індивідуальне завдання, відгук), подається на рецензування безпосередньому керівнику переддипломної практики від кафедри у термін, який визначається відповідною кафедрою та регламентується нормативними й методичними документами з організації і проведення практики.

Переданий на кафедру та зареєстрований у встановленому порядку на кафедрі звіт перевіряється керівником практики від кафедри. Якщо за

результатами перевірки звіту виявлено його відповідність вимогам факультету, звіт рекомендується до захисту перед комісією. У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам факультету, звіт направляється на доопрацювання студенту.

За результатами перевірки звіту та ознайомлення з характеристикою на студента з об'єкту та рецензією керівника практики від установи – бази практики безпосередній керівник практики від кафедри у щоденнику пише загальний відзив й визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту у комісії.

Після перевірки поданого звіту безпосереднім керівником практики від кафедри і його позитивної оцінки, зафіксованої у відповідному відзиву, звіт із переддипломної практики публічно захищається студентами перед комісією, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з 3-х викладачів кафедри «Підприємництва, торгівлі та експертизи товарів». Оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання, відзиву керівника та характеристики студента з бази практики, рівня знань та захисту студента за 100-бальною шкалою оцінювання.

Оцінка за практику фіксується у щоденнику з практики, вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та в залікову книжку студента й враховується при визначенні середнього бала студента, розміру стипендії разом з оцінками за результатами підсумкового семестрового контролю.

2. ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА МАГІСТРІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Мета практики полягає у поглибленні студентами практичного досвіду економічної діяльності; практичному та творчому застосуванні здобутих знань та вмінь, розвитку навичок науково-дослідної роботи і вирішення економічних завдань під час роботи у реальних ринкових і виробничих умовах.

Основними завданнями у процесі проходження переддипломної практики студентів є:

- практичне поглиблення знань з професійно-орієнтованих дисциплін навчального плану;
- опанування системи організації та механізму управління функціональними підсистемами діяльності підприємництва;
- проведення науково-прикладних досліджень за профілем спеціальності та магістерської програми;
- проведення аналізу, визначенні проблем і тенденцій розвитку соціально-економічних процесів в країні та галузі, в якій функціонує бізнес – база практики;
- формування навичок використання сучасного інструментарію опрацювання інформації і моделювання розвитку ринкових ситуацій з конкретних проблем;
- розробка й обґрунтування стратегічних рішень та організаційно-економічних проєктів з підвищення підприємницького, інноваційно-інвестиційного потенціалу підприємства, його ефективного використання і забезпечення конкурентоспроможності в ринковому оточенні.

Місце переддипломної практики в структурі ООП магістра

Переддипломна практика є логічним продовженням навчальних курсів, що розглядають питання організації діяльності, технології та управління організацією (підприємництвом), а саме таких, як «Бізнес-планування та

управління проєктами», «Електронна комерція та глобальне підприємництво», «Технологічне підприємництво та біржова діяльність», «Управління комерційним ризиком», «Управління якістю товарів та послуг у торгівлі», «Інтелектуальний та креативний бізнес», «Засоби індивідуалізації в підприємстві та торгівлі», «Комерційна логістика» тощо.

Перебування на переддипломній практиці використовується практикантом для підбору матеріалів для виконання звіту з практики, виявлення практичних проблем з метою формування напрямів подальшої наукової роботи та написання магістерської дипломної роботи.

Форма проведення переддипломної практики

Підприємницька, дослідницька.

Місце і час проведення переддипломної практики

Базами практики є сучасний бізнес будь-якої галузі та форми власності, установи різних галузей економіки.

Бізнес (організація, установа), обраний базою практики, має відповідати певним вимогам: бути самостійним господарюючим суб'єктом, мати успішний досвід діяльності на ринку не менше 3 років, проводити стандартизований облік, фінансову звітність, функціонувати як відкрита господарська система в ринковій економіці.

За наявності в університеті державних, регіональних замовлень на підготовку спеціалістів перелік баз практики надають університетові органи, які формували замовлення на спеціалістів. При підготовці спеціалістів університетом за цільовими договорами з підприємствами, організаціями, установами бази практики передбачаються в цих договорах.

У випадках, коли підготовка спеціалістів в університеті здійснюється за замовленням фізичних осіб, бази практики забезпечують ці особи.

Для студентів-іноземців бази практики передбачаються у відповідному контракті чи договорі щодо підготовки магістрів і можуть бути розташовані як

на території країн-замовників на спеціалістів, так і в межах України.

Визначення відповідності баз практики здійснює кафедра комерційної, торгівельної та підприємницької діяльності.

Студенти можуть самостійно з дозволу випускаючої кафедри підбирати для себе місце проходження практики і пропонувати його для використання.

З базами практики (підприємствами, організаціями, установами будь-яких форм власності) університет завчасно укладає прямі договори на її проведення.

Терміни проведення переддипломної практики встановлюються університетом із урахуванням теоретичної підготовленості студентів, можливостей навчально-виробничої бази університету і організацій та відповідно до навчальних планів і річного календарного навчального графіка.

Час проведення переддипломної практики – зазначений в навчальному плані.

Компетентності студента, сформовані в результаті проходження переддипломної практики

Магістр з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності – це людина з фундаментальною гуманітарною та ґрунтовною теоретичною підготовкою в галузі економіки, високим загальним рівнем освіти та культури, людина, яка має належний науково-підприємницький потенціал для широкого вибору конкретних напрямків практичної діяльності, володіє умінням самостійно продовжувати навчання.

У результаті проходження переддипломної практики студент повинен набути таких навичок, вмінь, базових та професійних компетентностей:

- аналізувати завдання, функції та особливості діяльності економічних служб та структурних підрозділів підприємства, робити загальні висновки щодо покращення результатів їх роботи;
- формувати розвинені аналітичні вміння щодо планово-економічної, організаційно-управлінської, підприємницько-аналітичної та дослідницької

діяльності в галузі економіки на виробництві, у сфері послуг, в управлінні та науково-дослідних установах;

- виявляти переваги та недоліки існуючої системи управління, організації, планування та контролю за діяльністю сучасного бізнесу;
- виявляти причинно-наслідкові зв'язки між показниками діяльності бізнесу;
- визначати резерви підвищення ефективності діяльності сучасного бізнесу та його підрозділів;
- виявляти та діагностувати фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища підприємництва;
- планувати та реалізувати заходи щодо підвищення економічної, соціальної та екологічної ефективності діяльності бізнесу;
- складати кошторис та бюджет як усього підприємства, так і окремих його структурних підрозділів;
- формувати та оцінювати інноваційно-інвестиційний портфель підприємництва, розробляти стратегії розвитку підприємництва, використовувати норми чинного законодавства;
- збирати, обробляти, систематизувати та узагальнювати обсяг інформації про діяльність підприємництва та умови його функціонування;
- формувати навички виконання функцій керівника, обґрунтовувати свою світоглядну позицію;
- орієнтуватися на результат, встановлювати чіткі цілі та контролювати їх досягнення.

Магістр з підприємництва, торгівлі та біржової діяльності повинен мати розвинені аналітичні здібності, широкий кругозір, тверду віру в свої сили, емоційну стійкість, вміння працювати в умовах дефіциту інформації, ресурсів та часу, бути ініціативним та наполегливим, безперервно самостійно поповнювати свої знання.

Структура переддипломної практики

Календарний графік проходження переддипломної практики (магістри)

Назви робіт	Тижні проходження практики				
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
1. Оформлення перепустки, інструктаж з техніки безпеки та охорони праці.	X				
2. Загальне ознайомлення з установою (бізнесом).	X				
3. Правове обґрунтування теми.	X				
4. Вивчення організаційної структури та системи управління підприємством.	X				
5. Аналіз загальної ситуації на ринку, вивчення взаємовідносин бізнесу з зовнішніми контрагентами.		X			
6. Вивчення технологічних процесів виготовлення продукції бізнесу.		X			
7. Аналіз фінансово-економічних показників підприємства.		X			
8. Загальна оцінка організаційно-технічного рівня виробництва.			X		
9. Аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності.			X		
10. Оцінка діяльності щодо управління конкурентоспроможністю сучасного бізнесу та продукції (послуг), що виробляється.			X		
11. Оцінка діяльності щодо стратегічного розвитку.				X	
12. Оцінка ефективності управління підрозділами підприємства.				X	
13. Вивчення системи планування.				X	
14. Визначення прогнозних показників на наступний період.					X
15. Оформлення звіту з переддипломної практики.					X

Науково-дослідні й науково-виробничі технології, які використані на переддипломній практиці

Під час проходження переддипломної практики студенти для збору інформації повинні використовувати такі підходи: системний, ситуаційний, комплексний, структурний, динамічний, нормативний, функціональний, оптимізаційний, поведінковий, процесний та інші.

Для обробки інформації необхідно використовувати такі прийоми, методи: групування, деталізація, узагальнення, порівняння середніх та відносних величин, балансовий метод, прийом виділення «вузьких місць» та «провідної ланки», прийоми елімінування, економіко-математичні й графічні методи, прийом приведення показників у зіставний вигляд та інші.

Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів на переддипломній практиці

Джерелами інформації для проведення аналізу господарського механізму функціонування підприємництва (бізнесу, організації, установи) в цілому та аналізу діяльності функціональних підсистем підприємництва, підготовки звіту з практики, написання магістерської дипломної роботи є: статут, структура управління, положення про підрозділи, інструкції щодо виконання певних посадових функцій з економічної роботи, нормативно-методичні матеріали з організації та управління підприємством, інформаційні системи та документообіг на підприємстві, а також плани і звіти про результативність різних напрямків господарської діяльності.

Джерелами інформації для проведення аналізу результатів фінансово-економічної діяльності підприємства є: форми статистичної звітності, дані оперативного статистичного та бухгалтерського обліку, опитування і спостереження на робочих місцях, інша оперативна та періодична документація.

Перелік форм статистичної звітності підприємництва:

- баланс;

- звіт про фінансові результати;
- звіт про рух грошових коштів;
- звіт про власний капітал;
- звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість;
- звіт про основні показники діяльності;
- звіт підприємства про продукцію;
- звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос);
- звіт з праці за попередні періоди та звітний період;
- звіт про використання робочого часу;
- звіт про кількість працівників, їх якісний склад та професійне навчання;
- звіт про витрати на виробництво продукції, робіт, послуг;
- зведена таблиця основних показників, які комплексно характеризують господарську діяльність підприємств (об'єднань);
- баланс виробничих потужностей;
- оптові ціни на промислову продукцію;
- бланк обстеження ділової активності промислового підприємства;
- бізнес-плани підприємства; матеріали маркетингових досліджень та інша інформація.

Контрольні запитання

1. Поняття ефекту і ефективності підприємництва.
2. Класифікація ефективності та її види.
3. Оцінка ефективності управління.
4. Фактори підвищення ефективності підприємницької діяльності.
5. Визначте сутність підприємництва.
6. Перелічіть головні ознаки підприємництва.
7. Хто є суб'єктом підприємництва ?

8. Які існують типи підприємницької діяльності та їх ознаки ?
9. Надайте характеристику підприємництва як первинної ланки виробничої сфери.
10. Назвіть основні економічні, організаційні та юридичні ознаки підприємництва.
11. Якими законодавчими актами регулюється господарська діяльність підприємця?
12. Визначте найважливіші вимоги, що ставляться до підприємницької діяльності в сучасних умовах.
13. Назвіть основні розрізняльні особливості функціонування підприємців у різних економічних системах.
14. За якими ознаками класифікують підприємницьку діяльність?
15. Що виступає головним критерієм створення малого бізнесу?
16. Розкрийте економічні особливості різних видів підприємницької діяльності.
17. Що являє собою зовнішнє середовище підприємства? Які його основні характеристики?
18. Які фактори зовнішнього середовища впливають на функціонування підприємства?
19. Дайте визначення поняття «оборотний капітал підприємства».
20. Розкрийте сутність поняття «оборотний капітал» та визначте основні риси, які відрізняють його від основних коштів підприємства.
21. Які елементи входять до складу оборотних коштів підприємства?
22. Охарактеризуйте відмінність та єдність оборотних коштів та фондів обігу.
23. Сутність оборотних коштів підприємства.
24. За якими класифікаційними ознаками поділяються оборотні кошти підприємства?
25. За допомогою яких показників оцінюється ефективність використання оборотних коштів підприємства?

26. Визначення необхідного вивільнення або додаткового залучення оборотних коштів внаслідок підвищення ефективності їх використання.

27. Розкрийте мету нормування оборотних коштів підприємства.

28. Які методи нормування оборотних коштів існують?

29. Охарактеризуйте сутність інвестицій.

30. Проаналізуйте основні форми інвестицій.

31. У чому полягає економічна природа інвестицій?

32. Чим відрізняються чисті і валові інвестиції?

33. Наведіть формули для розрахунку частки і норми валового самофінансування.

У період практики на відповідній базі студент-практикант виконує індивідуальне завдання з більш глибокого вивчення окремих сторін діяльності досліджуваного об'єкта – бази практики, обов'язково пов'язані зі спеціальністю практиканта, на конкретних матеріалах з теми, узгодженої з безпосереднім керівником практики.

Індивідуальне завдання розробляється для кожного студента та узгоджується з керівником практики від кафедри до початку проходження практики.

Форми атестації за підсумками переддипломної практики

Після закінчення терміну переддипломної практики студенти звітують про виконання програми та індивідуального завдання. Загальною формою звітності студента про практику є подання письмового звіту, підписаного, зареєстрованого у встановленому порядку кафедрою і оціненого в письмовій формі (відзив) безпосередньо керівником від бази практики.

Письмовий звіт має бути чітко побудованим, логічно послідовним, аргументованим, обґрунтованим.

Структура, зміст звіту, співвідношення його розділів визначаються змістом переддипломної практики і особливостями її бази.

Орієнтовна структура звіту:

Вступ. Чітко формулюються цілі й завдання роботи, визначається коло питань, об'єкт та предмет дослідження, вказується база дослідження.

Розділ 1. Стисла загальна характеристика підприємства – бази практики; загальне дослідження галузі та ситуації на ринку, аналіз контрагентів підприємництва; аналіз основних техніко-економічних показників діяльності бізнесу та оцінка його фінансового стану; визначення резервів підвищення ефективності діяльності підприємництва.

Розділ 2. Аналіз функціонування сучасного бізнесу, проблем його розвитку і взаємодії двох рівнів – бізнесу в цілому та його підрозділів (аналіз економічних взаємозв'язків та взаємовідносин виробничих підрозділів і підрозділу апарату управління); аналіз діяльності функціональних підсистем бізнесу; оцінка ефективності управління підрозділами і в цілому бізнесу.

Розділ 3. Пропозиції та практичні рекомендації щодо підвищення ефективності підприємницької діяльності підприємства в цілому або окремих функціональних підсистем; економічна оцінка запропонованих заходів на базі прогнозування основних техніко-економічних показників діяльності бізнесу.

Висновки. Стисло формулюються головні висновки та практичні рекомендації для розв'язання головної проблеми і поставлених у роботі прикладних завдань.

В обсяг звіту включають: титульний аркуш, зміст, де зазначаються назви всіх підрозділів звіту, список використаних джерел, додатки.

До звіту підшиваються щоденник та характеристика з об'єкту практики про роботу практиканта із зазначенням її оцінки. Відзив на роботу практиканта за час проходження практики записується у щоденнику виробничої практики, підписується керівником практики від бази. Підпис на відзові керівника від бази практики у щоденнику повинен бути завірений печаткою відповідної бази практики.

Письмовий звіт разом з іншими документами (щоденник, робочі записи, характеристика, індивідуальне завдання, відзив), подається на рецензування безпосередньому керівнику переддипломної практики від кафедри у термін,

який визначається відповідною кафедрою та регламентується нормативними й методичними документами з організації і проведення практики.

Переданий на кафедру та зареєстрований у встановленому порядку на кафедрі звіт перевіряється керівником практики від кафедри. Якщо за результатами перевірки звіту виявлено його відповідність вимогам факультету, звіт рекомендується до захисту перед комісією. У випадку виявлення невиконаних робіт, невідповідності вимогам факультету, звіт направляється на доопрацювання студенту.

За результатами перевірки звіту та ознайомлення з характеристикою на студента з об'єкта та рецензією керівника практики від установи – бази практики безпосередній керівник практики від кафедри у щоденнику пише загальний відзив й визначає оцінку, з якою звіт рекомендується до захисту у комісії.

Після перевірки поданого звіту безпосереднім керівником практики від кафедри і його позитивної оцінки, зафіксованої у відповідному відзиві, звіт із переддипломної практики публічно захищається студентами перед комісією, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з трьох викладачів кафедри «Підприємництва, торгівлі та експертизи товарів». Оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання, відзиву керівника та характеристики студента з бази практики, рівня знань та захисту студента за 100-бальною шкалою оцінювання.

Оцінка за практику фіксується у щоденнику з практики, вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та в залікову книжку студента й враховується при визначенні середнього бала студента, розміру стипендії разом з оцінками за результатами підсумкового семестрового контролю.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України Міносвіти; Наказ, Положення, Форма типового документа від 08.04.1993 № 93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>

2. Програма проходження виробничої та переддипломної практики студентами спеціальності 073 «Менеджмент» денної форми навчання за ступенем вищої освіти «бакалавр» / уклад. Угрімова І.В. – Харків : НТУ «ХП», 2016. – 26 с.

3. Офіційний сайт Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kpi.kharkov.ua/>.

4. Концепція освітньої діяльності Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» на 2016 – 2025 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://public.kpi.kharkov.ua/wp-content/uploads/2016/02/razvitie-proekt.pdf>

5. Кодекс професійної етики та організаційної культури працівників і студентів Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.hneu.edu.ua/web/public/moved/hneu/About_university/Kodeks-ua.pdf.

6. Історія НТУ «ХП» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/rus/ntu-hpi/istoriya-universitetu/>

7. Фотогалерея НТУ «ХП» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kpi.kharkov.ua/ukr/ntu-hpi/fotogalereya/>.

8. Гавриць О. М. Економіка і маркетинг виробничо-підприємницької діяльності : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / П. Г. Перерва, В. М. Тимофєєв, М. І. Погорєлов, О. М. Гавриць, М. І. Ларка, О. І. Маслак, С. М. Погорєлов, Р. Б. Шишка; Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Харків, 2004. – 639 с.

9. Гаврись О. М. Удосконалення економічної оцінки енергозощадження : монографія / О. М. Гаврись – Харків : «Цифрова типографія №1», 2012. – 175 с.
10. Гаврись П. О. Управління витратами на виробництво промислової продукції : монографія. – Харків : Вировець А. П. «Апостроф», 2011. – 106 с.
11. Сударкіна С. П. Економіка підприємства : навч.-метод. посіб. для студ. ден. та заоч. форми навчання / С. П. Сударкіна, О. О. Гаврись ; Нац. техн. ун-т «Харк. політехн. ін-т». – Харків : Підруч. НТУ «ХПІ», 2012. – 99 с.
12. Мочерний С. В. Основи підприємницької діяльності: навч. посібник / С. В. Мочерний, О. А. Устенко, С. І. Чоботар. – Київ : ВЦ «Академія», 2005. – 280 с.
13. Отенко І.П. Аналіз та оцінка стратегічного потенціалу підприємства. Наукове видання / І.П. Отенко, Л.М. Малярець, Г.А. Іващенко. – Харків: ХНЕУ, 2008. – 347 с.
14. Петряєва З.Ф. Організація і методика економічного аналізу: навчальний посібник. Ч. 1/ З.Ф. Петряєва, Г.Г. Хмеленко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 308 с.
15. Пилипенко А. А., Пилипенко С. М., Отенко І. П. Менеджмент: підручник / А. А. Пилипенко, С. М. Пилипенко, І. П. Отенко. – Харків: ВД «ІНЖЕК», 2005. – 456 с.
16. Пономаренко В. С. Стратегічне управління розвитком підприємства: навчально-методичний посібник / В. С. Пономаренко, О. І. Пушкар, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Харків : ХДЕУ, 2002. – 640 с.
17. Методические указания по выполнению курсового проекта: «Экономическая оценка производства изделия на предприятии» для студентов экономико-правового факультета всех форм обучения по курсу «Экономика предприятия» / Национальный технический ун-т «ХПИ», Национальный ун-т внутренних дел. Экономико-правовой факультет; сост. А. Н. Гаврись, С. Н. Погорелов. – Харьков : НТУ «ХПИ», 2002. – 34 с.: табл.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

(назва кафедри)

ЗВІТ

З (назва практики)
(назва підприємства)

на тему: _____
_____

Студента (ки) __ курсу __ групи
напряму підготовки _____
спеціальності _____

_____

(прізвище та ініціали)
Керівник _____

_____

(посада, вчене звання, науковий ступінь,
прізвище та ініціали)
Національна шкала _____

Кількість балів ____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії _____

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____

(підпис) _____ (прізвище та ініціали)

м. Харків – 20__ рік

Форми статистичної і бухгалтерської звітності

- 1) форма № 1 «Баланс»;
- 2) форма № 1 «Звіт про фінансові результати»;
- 3) примітка № 5 до річної фінансової звітності;
- 4) форма № 1-ПВ, термінова – квартальна «Звіт з праці»;
- 5) форма № 3-ПВ, термінова – квартальна, «Звіт про використання робочого часу»;
- 6) форма № 1-ПВ (умови праці), річна «Звіт про стан умов праці»;
- 7) форма № 1-П, річна «Звіт підприємства про продукції»;
- 8) форма № 1-підприємство, річна «Звіт про основні показники діяльності підприємства»;
- 9) форма № 1, термінова місячна. Терміновий звіт про виробництво промислової продукції (робіт, послуг);
- 10) форма № 1, наука, квартальна. Звіт про виконання наукових та науково-технічних робіт;
- 11) форма № 3 – наука, річна. Показники наукової і науково-технічної діяльності;
- 12) форма № 1– інновація, річна. Обстеження технологічних інновацій промислового підприємства;
- 13) форма № 11-03, річна. Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію (знос).

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Переддипломна практика бакалаврів зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	5
2. Переддипломна практика магістрів зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	12
Структура переддипломної практики	16
Календарний графік проходження переддипломної практики (магістри)	16
Науково-дослідні й науково-виробничі технології, які використані на переддипломній практиці	17
Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів на переддипломній практиці	17
Контрольні питання	18
Форми атестації за підсумками переддипломної практики.	20
Рекомендована література	23
Додатки	

Навчальне видання

Методичні рекомендації

до виконання наскрізної програми практики

для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та
біржова діяльність» усіх форм навчання

Укладачі:

ШАПРАН Євген Миколайович

СОСНОВ Ігор Ігорович

СЕРГІЄНКО Олена Андріанівна

СТЕПУРИНА Світлана Олександрівна

Відповідальний за випуск (завідувач кафедри) проф. Шапран Є. М.

Роботу рекомендував до друку (експерт РВР) _____

Редактор О. І. Шпільова

План 2020 р., поз. 244

Підп. до друку (дата підпису проректора)_____.

Гарнітура Times New Roman.

Видавець Видавничий центр НТУ «ХП».

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 5478 від 21.08.2017 р.

61002, Харків, вул. Кирпичова, 2

Самостійне електронне видання